

A Sárvíz mente (Mezőföld) növényföldrajzi kutatásának eredményei I. Florisztikai adatok

LENDVAI Gábor

H-7000 Sárbogárd, Tompa Mihály utca 38/C.; gaborlendvai@hotmail.com

The flora of the Sárvíz plain (Mezőföld, Hungary)

Abstract – In this paper, I present chorological data on the plants growing on the alluvial plain of the Sárvíz river in eastern Transdanubia, Hungary. Species characteristic of reed and sedge marshes, salt lakes and alkali flats, as well as remnants of hardwood forests and mesoxeric grasslands are listed in the enumeration. Since 2004, I have confirmed the occurrence of 50 species previously not recorded in the study area. Here, I report the species names, followed by data on the locality: the name of the township, the geographical name of the locality, and the code(s) of both grid systems, the Central European Flora Mapping System (CEU) and the UTM. Sites where I observed or collected the species after 2004 are in bold. Names of species new to the study area are underlined.

Keywords: floristic survey, new occurrences, forest steppe, saline habitats

Összefoglalás – A dolgozat a Sárvíz mente (Mezőföld), területén 2004 óta folytatott terepfelmérések során összegyűlt elterjedési adatokat közli. A felmérések során 50, a területen eddig nem ismert faj került elő, és további 20 ritka vagy veszélyeztetett fajnak kerültek elő új lelőhelyei. Ezek mellett a száraz sztyeprétek, erdők, szikések és sós tavak, továbbá mocsarak jellegzetes fajainak adatai is szerepelnek a felsorolásban. A fajneveket a közigazgatási határok szerinti település neve és a legközelebbi földrajzi hely neve, majd a Közép-európai Flóratérképezés (KEF) és az Európai Flóratérképezés négyzethálóbeosztásának (UTM) kódjai követik. A 2004 után megfigyelt vagy gyűjtött fajok lelőhelyeinek nevei félkövéren szedettek. A területre nézve új fajok neve aláhúzással jelölt.

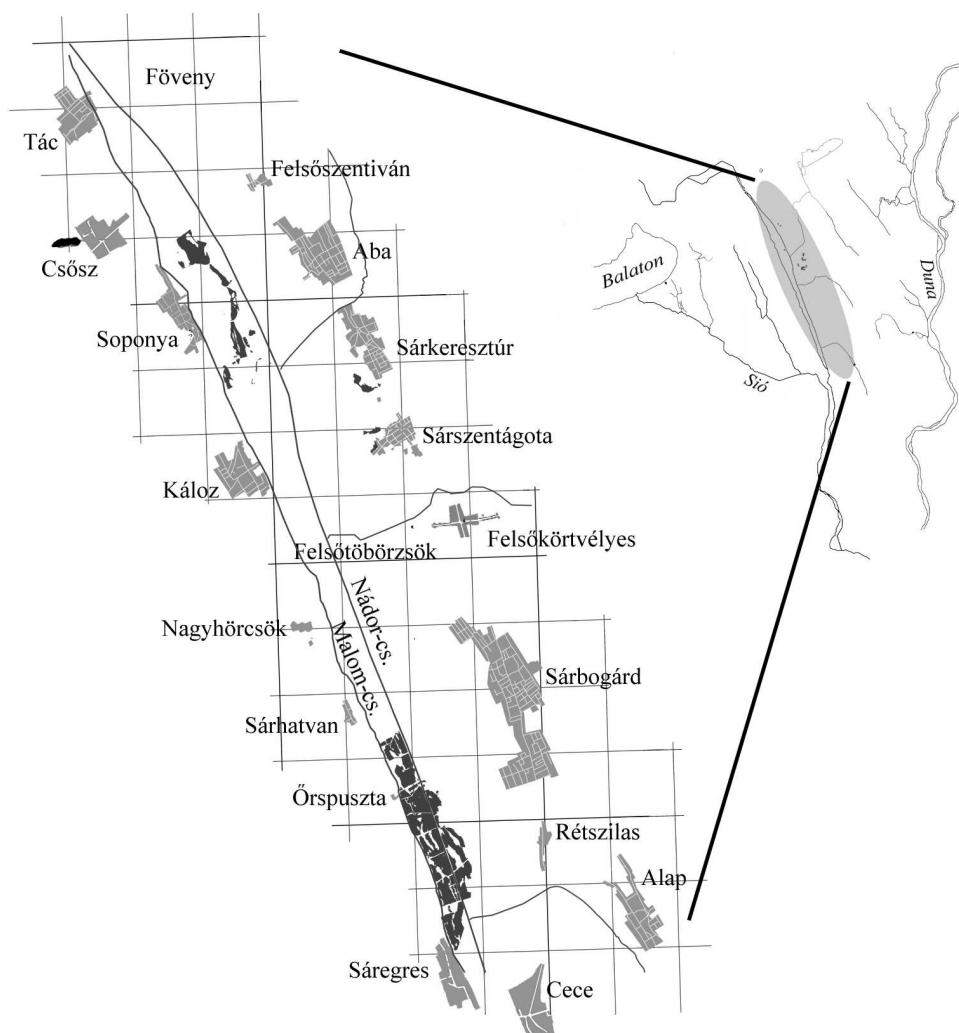
Kulcsszavak: erdősztyep, flóratérképezés, sziki élőhelyek, új lelőhelyek

Bevezetés

A Sárvíz mente a Mezőföldet kettéosztó, alacsony tengerszint feletti magasságú, részben még ma is vízjárta terület, az egykori Sárvíz ártere, ahol a vízszabályozások és a kiterjedt szántóföldi gazdálkodás ellenére a természeti területek, elsősorban rétek, legelők, mocsarak és időszakos vízállások kiterjedése még ma is számottevő. Természetközeli élőhelyei és változatos élővilága ellenére azonban a Sárvíz mente mindmáig a botanikailag nem kielégítően kutattott vidékek közé tartozik, de a lecsapolások előtti természetes növénytakaróra vonatkozóan is igen kevés adat van. Ennek legtöbbje Kitaibel Páltól származik, aki többször (1799, 1808) is gyűjtött a terület északi részein, és például itt, Abánál fedezte fel a *Lepidium crassifolium*-ot (KITAIBEL 1945). Rajta kívül egyedül Boros Ádám volt az, aki a Sárvíz mente flóráját részletesebben vizsgálta (BOROS 1937, 1959), igaz, leginkább a terület középső részén. A XX. század első felében mások általában csak alkalmilag és esetlegesen gyűjtöttek (Filarszky Nándor és

Kümmérle J. Béla Aba-Felsőszentiván mellett, Jávorka Sándor és Pénzes Antal pedig a déli részeken is). A Boros munkássága óta eltelt mintegy hatvan év során gyakorlatilag senki nem folytatott részletesebb kutatásokat a Sárvíz mente flórájára és vegetációjára vonatkozóan. A Magyar Természettudományi Múzeum herbáriumában is feltűnően kevés a gyűjtött anyag és különösen hiányosan reprezentált az itteni szikesek flórája. A hatvanas évek óta megjelent, a területre vonatkozó botanikai tárgyú dolgozatok száma ismereteim szerint egyetlen (TAKÁCS & TAKÁCSNÉ 2000). Ezen kívül csupán a terület egy-két pontjáról származó néhány florisztikai adat (például KEVEY 1985, 2017, 2018, BARINA 2008, CSIKY *et al.* LENDVAI 2021) és az egyetlen őshonos erdőmaradvány cönológiai felvételi anyaga (LENDVAI *et al.* 2014) látott napvilágot.

A Sárvíz mente növényvilágának alaposabb megismerése és naprakész információk beszerzése céljából az elmúlt közel másfél évtized során elvégeztem a Sárvíz mente nagyjából Táctól Cecéig terjedő területének (1. ábra) részletes botanikai felmérését és a természetes élőhelyek feltérképezését. E dolgozatban e munka florisztikai eredményeit ismertetem.

1. ábra A vizsgált terület áttekintő térképe a 2,5 × 2,5 km-es UTM négyzetháló-beosztással
Fig. 1 General map and the 2,5 × 2,5 km UTM grid system of the study area

Anyag és módszerek

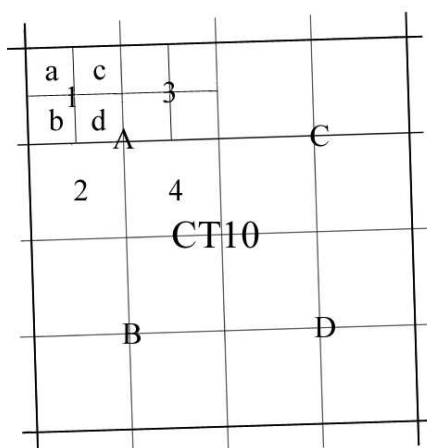
A XIX. század elejéig a Mezőföldet egy több kilométer széles, nádas mocsarakkal és állóvizekkel tarkított lapály szelte ketté, amely a székesfehérvári Sós-tótól és Szabadbattyántól húzódtott egészen Cecéig. Ezt az egykori kiterjedt mocsárvilágot a helybeli népesség már a középkori forrásokban is Sárrétnek vagy Sárrétének nevezte. Vize, a Sárvíz, délen a Sión keresztül állott a Dunával összeköttetésben. Vízjárása szélsőséges, kiterjedése változó volt, olyannyira, hogy sem vízimalmok nem működtek rajta, sem pedig hidak nem keresztelték. Lecsapolását az úrbéri rendezést követően, az 1770-es években kezdték meg, majd az 1800-as években többször is folytatták (FARKAS 1989). Ezek eredményeként a mocsarak és vízállásos területek kiterjedése a töredékére csökkent, helyüket nagy kiterjedésű rétek foglalták el. Legutóbb a hetvenes és nyolcvanas években folyt jelentős melioráció a területen, ami tovább csökkentette a természetes élőhelyek arányát.

A Sárvíz menti Sárrét nem azonos a Bakony lábánál Várpalotától Székesfehérvárig elterülő lapterülettel, amivel néha azonosítják (SZEKRÉNYI 1957, RAKONCZAY 1992). A két terület mind geológiai eredetét, mind talajait, mind pedig biogeográfiai jellegzetességeit tekintve alapvetően különbözik. A „Déli Sárrét” a Sárvíz meszes folyóvízi kavicsos homok és agyag alapkövetű hordalékkúpjának megsüllyedésével alakult ki (ÁDÁM *et al.* 1959). Jellemző lehetett a mindenkor magas, illetve változékony talajvízállás és a lassú felszíni vízáramlás, így tőzegképződés csak helyenként és elenyészően kis foltokban következett be. Erőteljes szikesedés játszódott le viszont a legmélyebb vonulatot keletről kísérő magasabb térszínen, ahol jelentős területet uralnak a szoloncsákos és szolonyeces szikes talajok típusai, továbbá a réti szolonyecsek, a magasabb hátakon pedig csernozjom jellegű homoktalajok (SZEKRÉNYI 1957, VÁRALLYAI & SZABOLCS 1966).

E dolgozatban 131 edényes növényfaj egykori vagy jelenlegi előfordulását gyűjtöttem össze. A felsorolásban csak azokat a fajokat szerepeltetem, amelyek a területre nézve újak, országosan vagy a Mezőföldön ritkák, növényföldrajzi szempontból érdekesek, és lelőhelyeik száma nem haladja meg az ötvenet. Emiatt a vizsgált terület egészén, vagy nagy részén általánosan megjelenő, gyakori fajok (például *Anacamptis morio* (L.) Bateman, Pridgeon et Chase, *Anacamptis coriophora* (L.) Bateman, Pridgeon et Chase, *Myosurus minimus* L., *Limonium gmelinii* (Willd.) O. Kuntze, *Aster tripolium* L., *Chenopodium glaucum* L., *Atriplex littoralis* L., *Ranunculus pedatus* W. et K., *Cirsium brachycephalum* Juratzka, *Puccinellia limosa* (Schur) Holmgb., *Silene multiflora* (Ehrh.) Pers.) nem kerültek a felsorolásba. Kivétel ez alól az *Artemisia santonicum* L., amelynek elterjedését előfordulási ponttérképen mutatom be.

Mivel a területről igen kisszámú herbáriumi anyag található a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára (TTM) gyűjteményében, ezért a fajok túlnyomó többségét be is gyűjtöttem, ami alapján azonosításuk is ellenőrizhető. A begyűjtött példányok részben már a TTM herbáriumában (BP), részben pedig saját gyűjteményemben találhatóak.

A régi adatok lelőhelyeit az egykori gyűjtő feljegyzései alapján, javítás nélkül tüntettem fel. A lelőhelyeket közigazgatási határ szerint, azon belül pedig a helynevek szerint adtam meg. Minthogy az európai flóratérképezés ma UTM hálórendszer alap-

2. ábra Az UTM négyzetháló kódolása
Fig. 2 Coding of the UTM grid system

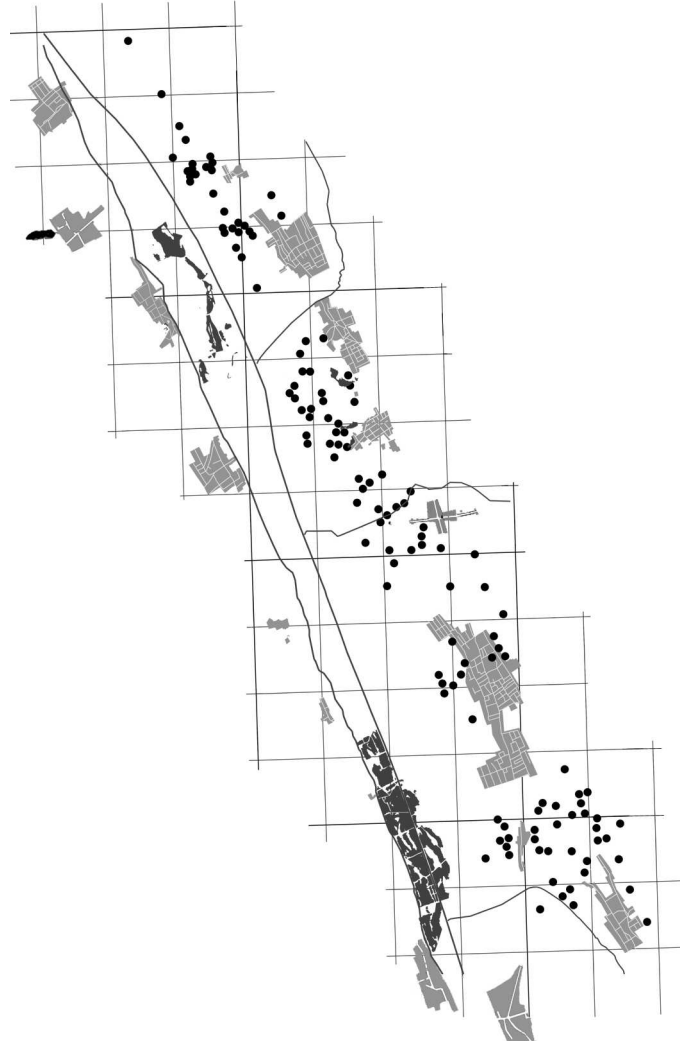
ján történik (LAMPINEN 2001), és ez a háló Magyarország vonatkozásban a közép-európai flóratérképezés (KEF) hálójánál is finomabb felosztásban hozzáférhető (SZÉP & NAGY 2003), ezért a lelőhelyek részletes felsorolásánál a térképi azonosításukhoz azok UTM kódját is közlöm az itthon szokásosan használt közép-európai flóratérképezés gridjének kódjai mellett. A pontosabb azonosíthatóság érdekében a 2,5×2,5 km-es UTM négyzeteket még négy egyenlő részre osztottam fel és kisbetűkkel jelöltem fentről lefelé, balról jobbra (2. ábra). A földrajzi helyek elnevezései az 1980-as évek EOTR térképein és a második katonai felmérés térképanyagán, részben a helyiek által használt neveken, ilyenek híján pedig részletesebb leírások alapulnak. Utóbbiak esetén nem ritka a többféle név használata. Így például a felsőszentiváni egykori Zichy kastély parkerdeje KEVEYNÉL (2017, 2018) Szentiváni erdő néven szerepel. Az itt közölt adatok egy töredéke az érintett szakemberek számára már ismert, a tájvédelmi körzet kialakításában szerepet játszott, azonban néhány adattól eltekintve ezidáig mégsem volt közre adott.

A felsorolásban a fajnevek után a 2004 utáni előfordulási helyek és a KEF kódok vastagon szedettek. Több településrész esetén a csatolt részek nevei kötőjellel követik a közigazgatási központ nevét. A herbáriumi adatok BP jelzéssel és a gyűjtő(k) feltüntetésével, az irodalmi adatok pedig hivatkozással jelzettek.

Előfordulási adatok

Kétszikűek – Dicotyledonopsida

- Adonis vernalis* L.: **Aba:** A Kása-domb déli végénél **8976.4** [CT01D3d]. **Aba-Felsőszentiván:** A Nádor-csatorna hídjától nyugatra, felhagyott halastó melletti háton kb. 400–450 tő **8976.4** [CT01D1d]. A Sós-tó partjának keskeny szegélyében néhány (12–15) tő **8976.2** [CT01D3a]. A fővenyusztai műúttól nyugatra elterülő legelő (Ökör-mező) magasabb részein gyakori **8976.2** [CT01C4d]. A Fényes-tótól északra, a Hajcsár út mellett 80–100 tő **8976.2** [CT01C4b]. **Alap:** Felső-alapi legelő: szikes legelőből kiemelkedő háton százas állomány **9178.3** [CS29B2d]. **Sárszentágota:** A falutól dél-délnyugatra, egy kiemelkedő hát (Csihás-legelő) rétsztyepjén, kocsányos tölgyek mellett kb. 200 tő **9077.1** [CT10B3d].
- Ajuga reptans* L.: **Aba-Felsőszentiván:** kastélypark erdeje **8976.2** [CT01C4d].
- Artemisia campestris* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Ángyi-halom: gyakori **8976.2** [CT01D1c]. **Tác:** Állami-rét: magasabb homokos buckán nagyobb állomány buglyos fátylvirággal **8976.2** [CT01C1b, CT01C2a].
- Artemisia pontica* L.: **Sárszentágota:** A keresztúri községhatárnál a 63. műúttól 100 méterre nyugatra tömegesen **9077.1** [CT10C2b].
- Artemisia santonicum* L.: A Sárvíz mente egész hosszában, de csak a Nádor-csatornától keletre elterjedt, ott viszont olyannyira, hogy a Sárvíz mente szikes területét is jól kirajzolja. **8976.2, 8976.4, 8977.3, 9077.1, 9077.3, 9077.4, 9177.2, 9177.4, 9178.3** (3. ábra).
- Astragalus exscapus* L.: **Aba-Felsőszentiván:** A Nádor-csatorna hídjánál a jobb parton, felhagyott halastó melletti háton **8976.4** [CT01D1d]. A Sós-tó partoldalában, szántófeld peremén néhány tő a kilencvenes évek elején még megvolt **8976.2** [CT01D3a], újabban nem találtam. **Sárszentágota:** A Sós-tó melletti háton százas állomány **9077.1** [CT10B3c] (FARKAS 1999). BOROS (1937) e fajt csak általában, pontosabb lelőhely nélkül említi, mint a szikesekhez csatlakozó rétek faját.
- Bassia laniflora* (S. G. Gmel.) A. J. Scott: **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A1d]. Erősen taposott-legeltetett, kiemelkedő háton.
- Betonica officinalis* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Az Ökör-mező magasabb részein **8976.2** [CT01C4d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra, rétsztyepeken **9077.3** [CT10D2a].

3. ábra A sziki üröm (*Artemisia santonica*) elterjedése a Sárvíz mentén
Fig. 3 Distribution map of *Artemisia santonica* in the Sárvíz plain

Brassica elongata Ehrh.: **Káloz**: A sárkeresztúri úttól délre a Sárrét szárazabb részein gyakori **9076.2, 9077.1, 9077.3** [CT00D3c, CT10B1a,b, CT10B2a]. **Sáregres**: A sáregresi réten **9277.2** [CS18C2d, CS18D1c]. **Soponya**: Sárrét **8976.4**. [CT00C3a,b, CT01D1d, CT01D2a,c, CT01D4a,b]. Száraz, kissé zavart gyepekben gyakori.

Buglossoides purpurocaerulea (L.) I. M: Johnston: **Aba-Felsőszentiván**: kastélypark erdeje **8976.2** [CT01C4d]. Csersziget maradványerdeje **8976.2** [CT01C2d].

Caltha palustris L.: **Káloz**: Sárrét **9077.1, 9077.3** [CT00D3b, CT10B2a]. **Soponya 8976.4, 9076.2** [CT00C1b]. Sárbogárd (Őrspusztá, Rétszilás): A halastavak belső szigetein és fél-szigetein [9177.3, 9177.4] helyenként tömeges volt a 90-es évek elejéig, azóta nem észleltem.

Camphorosma annua Pall.: **Aba**: A soponyai úttól északra 400 m-re, a falu szélén lévő kisebb szikes legelőn **8977.3** [CT11B2a]. A Kása domb mellett **8976.4** [CT01D3b]. A Dekeny-sortól nyugatra fekvő gyepen **8976.4, 8977.3** [CT11B2a]. A Kajtori-csatorna keleti oldalán túl, legelőn **8977.3** [CT11B4c] **Aba-Felsőszentiván**: Sós-tó és attól keletre fekvő

- szikes legelők **8976.2** [CT01D3a]. Ökör-mező **8976.2** [CT01C4d]. A vadászházhoz vezető út fölött, a Pötölle felé húzódó szikes gyepen (Hajcsár út), **8976.2** [CT01C4c]. **Alap:** Nagylegelő **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. Réhpuszta melletti legelők **9178.3** [CS28A3a]. A falu keleti oldalán, a TSz melletti legelőkön **9178.3** [CS28A4b]. **Sárbogárd:** Székes **9177.2** [CS19D3a]. Nagylapos **9177.2** [CS19D1c, CS19C2c,d]. Az abai út nyugati oldalán, legelőn **9077.4** [CS19C3a]. A volt VIDEOTON telep keleti oldalánál **9077.4** [CS19C3d]. A Körtvélyesi-árokktól keletre, legelőn **9077.4** [CT10D4b, CS19C3a]. Az Árpád utcától keletre szántók közti gyepráványokon **9077.4**, **9177.2** [CS19C4c]. **Sárbogárd-Órspuszta:** A Nádor-csatorna keleti oldalán, a legelő délkeleti részén egyetlen folton **9177.1** [CS19D1c]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A Sárszentmiklós felé húzódó legelőn **9177.4** [CS18C3c]. A Hadnagypuszta melletti szikes legelőn **9177.4** [CS18C3c,d]. A vasút déli oldalán, legelőn **9177.4** [CS28A1a]. **Sárkeresztúr:** A szikes tavak környékén és attól a Nádor-csatorna felé szikes laposokon gyakori **9077.1** [CT10A4a,b,c, CT10A2b,d, CT10A3b]. A falutól keletre, a Sárkeresztúr-Sárosd műúttól északra hosszán elnyúló szikes legelőn (Tüskési Nagylapos) **8977.3** [CT11B4d, CT11D2b]. **Sárszentágota:** A szikes tavak környékén és attól a Nádor-csatorna felé szikes laposokon gyakori **9077.1** [CT10B1c,d, CT10B3a,b,c,d, CT10B4a,c]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A falutól nyugatra elterülő szikesen **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** Az alsótöbörzsöki földút mellett **9077.3** [CT10D2b]. A Lóki-vízfolyás mellett mindkét oldalon **9077.3** [CT10D2a,c]. **Tác:** Az egykori malomnál, a soponyai út melletti legelőn **8976.2** [CT01B3c]. Fövenypusztától délkeletre a műút melletti szikes folton **8876.4** [CT01C1a]. A Sárrét szikesein elterjedt faj. Vakszikes laposokon, néha vízlevezető árkok oldalában gyakran tömeges.
- Chamaecytisus austriacus* (L.) Link.: **Aba-Felsőszentiván:** Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c].
- Chenopodium botryoides* Sm.: **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó **8976.2** [CT01D3a]. Fényes-tó **8976.2** [CT01C4c, CT01D3a]. **Sárbogárd-Nagyhörcsök:** Sárrét, a sárbogárdi úttól északra **9077.3** [CS19A1d]. **Sárkeresztúr:** Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4a,b]. Szélhalmi lapos **9077.1** [CT10C2a]. **Sárszentágota:** A Sós-tó nyugati részén **9077.1** [CT10B3a]. **Soponya-Nagyláng:** Sós-tó **8976.4** [CT00C3b]. **Tác-Fövenypuszta:** Városi-legelő **8876.4** [CT01C1a].
- Cornus mas* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Csersziget, sorokba ültetett **8976.2** [CT01C2d].
- Dianthus armeria* L.: **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra fekvő szikések közti rétsztyepeken **9077.3** [CT10B4c].
- Digitalis lanata* Ehrh.: **Sárszentágota:** A Sós-tótól nyugatra, dűlőút mellett (FARKAS 1999) **9077.1** [CT10B3a]. Minden bizonnyal kivadulás, mert élőhelye ürmös szikespuszta és vakszikes melletti mezsgye.
- Erysimum diffusum* Ehrh.: **Tác:** Az Állami-rét déli végénél magas, homokos buckán mezei üröm társaságában gyakori **8976.2** [CT01C1b, CT01C2a].
- Euphorbia glareosa* Pallas ex. Bieb.: **Aba-Felsőszentiván:** Az Ángyi-halmon gyakori **8976.2** [CT01D1c]. **Alap:** Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. Szentmiklói községhatár az alapi út mellett **9177.4**. [CS29B2b]. **Sárbogárd-Nagyhörcsök:** A Nádor-híd melletti töltésen **9077.3** [CS19A3b].
- Euphorbia lucida* W. et K.: **Tác:** Az Állami-rét mocsaraiban **8976.2** [CT01C2a].
- Euphorbia villosa* W. et K.: **Sárbogárd-Rétszilas:** A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikes gyepen **9177.4** [CS18C3d].
- Galatella linosyris* (L.) Bernh.: **Aba:** A Dekeny-sortól nyugatra tömegesen **8977.3** [CT11B2a, CT01D3d, CT01D4c]. Pákozdi-tó **8977.3** [CT11B1b]. **Aba-Felsőszentiván:** Ökör-mező **8976.2** [CT01C4d]. **Alap:** A Felső-alapi szikések magasabb részein **9178.3** [CS29B2d]. Az Aligai árok melletti legelőn **9177.4**, **9278.1** [CS28A2d]. A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A 63. úttól nyugatra, Sárszentmiklós felé elterülő szikes

- legelön **9177.4** [CS18C3c]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás fölötti szikes gyepek peremén, erdőszéleken **9077.3** [CT10B4c].
- Galatella punctata* (W. et K.) Nees.: **Alap:** A vásártéri legelő déli végénél tömegesen **9177.4**, **9178.3** [CS28A2c]. **Sárbogárd:** A településtől északra a fehérvári vasút és a 63. sz. műút között **9077.4** [CS19C3b]. **Alap** felé szántók közti gyepezárványban **9177.2** [CS29B2c]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A 63. úttól nyugatra, Sárszentmiklós felé elterülő sziki legelőn helyenként tömeges **9177.4** [CS18C3c]. A falu keleti oldalán, a vízmű kútja melletti gyepezárvány végében szórványosan **9177.4** [CS28A1a].
- Galium glaucum* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c].
- Genista tinctoria* L.: **Aba-Felsőszentiván:** A Fényes-tó partján **8976.2** [CT01C4b, CT01D3a]. A fővenyusztai műúttól nyugatra elterülő legelő magasabb részein gyakori **8976.2** [CT01C1a]. **Sárbogárd-Órspusztá:** A sárréti legelők déli, szántófölddel érintkező pereménél **9177.1** [CS19D1b, CS19D2a]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A nagyhöröcsöki út mezsgyéjében **9077.3** [CS19A3b].
- Glaux maritima* L.: **Sárkeresztúr:** A kálozi műúttól délre fekvő, falu melletti gyepezárványban tömeges **8977.3** [CT10A3c]. Külső réten tömeges **8977.3** [CT10C1b]. A Sós-tónál **9077.1** [CT10A3c] (FARKAS 1999) már csak néhány tövet találtam. A Sárkány-tónál (BP, Boros Á.) és Sárszentágotán a Sós-tó környékén (BP, Boros Á.) a többszöri keresés ellenére sem találtam. **Soponya:** A táci műút mellett a község északi szélén **8976.4** [CT01D2a] (Farkas S. közlése nyomán). A ma Soponya déli részét alkotó Nagylángnál (HILLEBRAND 1857) eredménytelenül kerestem. Magyarország egyik legritkább növényfaja lett idővel, fennmaradását mégis csak a kicsi, soponyai termőhelyén biztosítja jogi védelem. Veszélyeztetettségét jól jelzi, hogy egyik termőhelyének, a sárkeresztúri Sós-tónak egy részét nemrég sportpályává alakították át.
- Gypsophila paniculata* L.: **Aba:** A nagylángi út mellett egy ponton **8977.3** [CT00C3b]. **Tác:** Az Állami-rét déli végének hátain szórványos **8976.2** [CT01C1b, CT01C2a]. **Tác-Fővenyusztá:** A táci földút mentén **8976.2** [CT01A3b].
- Hesperis tristis* L.: **Alap:** Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Aba-Felsőszentiván:** A Sós-tó partoldalában gyakori **8976.2** [CT01D3a]. A Fényes-tó partjának gyepezárványában **8976.2** [CT01C4c, CT01D3a]. Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c]. **Soponya:** A víztározó délkeleti végénél, buckaoldal gyepezárványában **8976.4** [CT01D4a]. **Tác:** Állami-rét **8976.2** [CT01C1b].
- Hylotelephium maximum* (L.) Holub: **Aba-Felsőszentiván:** a Csersziget tölgyesének szélén **8976.2** [CT01C2d]. **Sárbogárd:** A vasúti töltés mellett 20–30 tő **9177.2** [CS19D3a]. **Tác:** Állami-rét: a Nádor-csatornától keletre egy hosszanti buckán gyakori **8976.2** [CT01C1b, CT01C2a]. A Nádor-töltésen a pötöllei hídtól délre **8976.2** [CT01C2a].
- Inula germanica* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Csersziget **8976.2** [CT01C2d].
- Inula hirta* L.: **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra fekvő tölgyültetvény szélén, rétsztyepben **9077.3** [CT10B4c].
- Lavatera thuringiaca* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c]. A Nádor-csatorna hídja melletti hát **8976.4** [CT01D1d]. **Tác:** Az Állami-rét déli részén, a Nádor-csatorna melletti magasabb háton szórványos **8976.2** [CT01A3d, CT01C2a].
- Lepidium crassifolium* W. et K.: **Aba:** A Dekeny-sortól nyugatra tömegesen **8977.3** [CT11B2a]. Ugyanabba az irányba, de a Nádor-csatorna felé nagy szikes gyepezárványban **8976.4** [CT01D4b]. Pákozdi-tó **8977.3** [CT11B1d]. **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó és a környező szikes gyepek **8976.2** [CT01D3a]. Az Ökör-mezőn gyakori **8976.2** [CT01C4d]. Hajcsár út **8976.2** [CT01C4c]. **Alap:** A vásártéri legelőn néhány tő egyetlen szikes folton **9177.4** [CS28A2a]. **Sárbogárd:** Az alapi község határon, az alapi tótól északra **9177.4** [CS29B2b]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A falu keleti oldalán levő gyepek egyetlen pontján **9177.4** [CS28A1a]. A 63. műúttól nyugatra, Sárszentmiklós felé elterülő legelőn szórványosan **9177.4** [CS18C3c]. A hadnagyusztai út és a vasút között **9177.4** [CS18C3d]. A falutól

- északra, a 63. műutat az alapi úttal összekötő földút melletti szikes gyep egyetlen pontján **9177.4** [CS29B2b]. **Sárkeresztúr**: A Sárkeresztúr–Sárosd műúttól északra hosszan elnyúló szikes legelőn (Tüskési Nagylapos) **8977.3** [CT11B4b, CT11D2b]. Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4c]. A Felső Halász-tó északi végénél **9077.1** [CT10A2d]. A Fehér-tótól délnyugatra fekvő szikes legelőn **9077.1** [CT10B1c]. A falu melletti szikesen, a kálozi úttól délre **8977.3** [CT10A3b]. **Sárszentágota**: Sós-tó **9077.1** [CT10B3a,c]. Kis-tó **9077.1** [CT10B3c]. A Boros-dombi út melletti szikesen **9077.1** [CT10B3a]. Fényes-tó **9077.1** [CT10B3b]. Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. Nagy-tó **9077.2** [CT10C2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Lóki-vízfolyás mentén és attól északra, szikes gyepekben **9077.3** [CT10D2a]. Felsőtöbörzsök mellett nyugatra, legelőn **9077.3** [CT10B4d]. **Tác**: A Fövenypusztá és Kispötölle pusztá közti legelőn **8876.4** [CT01C1a]. A Sárret északi és középső részein elterjedt, de csak helyenként tömeges. A fajt Aba nyugati oldalán, a soponyai út melletti területen (Székes) fedezte föl Kitaibel 1799-ben.
- Linum tenuifolium* L.: Nem találtam. KITAIBEL (1945) Aba-Felsőszentiván térségéből jelzi. Valószínűleg kipusztult.
- Lithospermum officinale* L.: **Sárszentágota**: A Sós-tótól délnyugatra levő tölgyesben **9077.1** [CT10B3a]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Lóki-vízfolyástól északra, erdők közrefogta rétsztyepben **9077.3** [CT10D2a].
- Nuphar luteum* (L.) Sibth.: Nem találtam. Egykori lelőhelyei: Tác (KITAIBEL 1945). Káloz (KITAIBEL 2001).
- Nymphaea alba* L.: Sárbogárd-Őrspusztá: a 90-es évekig már csak telepített állománya élt a halastavak északi végénél **9177.1** [CS19B3d]. A hatvanas évekig természetesen is előfordult (MÁTÉ 1962), de a halászok szerint a betelepített amur kiirtotta.
- Onobrychis arenaria* (Kit.) DC.: **Aba-Felsőszentiván**: Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c].
- Orobanche cumana* Wallr.: **Aba** (BARINA *et al.* 2005 as *O. cernua* Loefl.): A falu nyugati oldalának ürmös szikesein **8977.3** [CT11B1b, CT11B2a, CT01D3d, CT01D4b]. **Aba-Felsőszentiván** (BARINA *et al.* 2005 as *O. cernua* Loefl.): A Sós-tótól keletre, felszántott magaslat keleti oldalán levő szikes gyepen **8976.2** [CT01D3a,c]. A Fényes-tótól északra, a Hajcsár út menti gyepen **8976.2** [CT01C4c]. Kása-domb **8976.4** [CT01D3b,d]. Ökör-mező **8976.2** [CT01C4d]. **Alap** (BARINA *et al.* 2005 as *O. cernua* Loefl.): A vásártéri legelő déli negyedének ürmöseiben **9177.4** [CS28A2c]. **Sárbogárd**: A kislóki út mellett a település szélén **9177.2** [CS19C4d]. **Sárkeresztúr**: A kálozi műút déli oldalán, szikes legelőn **8977.3** [CT10A3b]. **Sárszentágota** (BARINA *et al.* 2005 as *O. cernua* Loefl.): Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. Sós-tó nyugati vége **9077.1** [CT10A4b]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök** (BARINA *et al.* 2005 as *O. cernua* Loefl.): A Lóki-vízfolyástól északra, erdők közrefogta szikes lapon **9077.3** [CT10D2a]. Mindenütt sziki üröm mellett. Nálunk főleg napraforgókártevőként ismerik, de tőlünk keletre a tipikus *O. cumana* jellemző gazdanövényei éppen *Artemisia* fajok (PLANTARIUM 2007–2020).
- Peucedanum alsaticum* L.: **Aba-Felsőszentiván**: Csersziget **8976.2** [CT01C2d]. Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c]. **Alap**: Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Soponya-Nagyláng**: Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c].
- Plantago indica* L.: **Tác**: Az Állami-réten, környezetéből kiemelkedő száraz homokos buckán **8976.2** [CT01C1b].
- Polycnemum arvense* L.: **Alap**: A vásártéri legelőn, erősen taposott-legeltetett, kiemelkedő háton **9177.4** [CS28A1d].
- Primula veris* L.: **Soponya-Nagyláng**: Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c]. Valószínűleg betelepített.
- Prunus avium* L.: **Aba-Felsőszentiván**: Parkerdő **8976.2** [CT01C4d]. **Sárszentágota**: A falutól délnyugatra az Ágotai erdőben néhány, mintegy 25 cm törzsátmérőjű példány kocsányos tölgy-kóris telepítésben **9077.3** [CT10B3d]. **Soponya-Nagyláng**: Fácános-erdő

- 8976.4** [CT00C3a,c]. Valószínűleg telepítésből származik, de azóta spontán módon is terjed.
- Prunus mahaleb* L.: **Káloz**: A sárkeresztúri műúttól északra, erdőszéleken **9076.2** [CT00C4d].
Soponya-Nagyláng: Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c]. Valószínűleg telepítésből származik, de azóta spontán módon is terjed.
- Prunus padus* L.: **Aba-Felsőszentiván**: A Csersziget tölgyese mellett **8976.2** [CT01C2d].
 Parkerdő **8976.2** [CT01C4d]. **Soponya-Nagyláng**: Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c]. Valószínűleg telepítésből származik, de azóta spontán módon is terjed.
- Ranunculus illyricus* L.: **Aba**: Dekeny-domb környéke **8977.3** [CT11B1b]. **Aba-Felsőszentiván**: A Nádor-csatorna hídjánál, felhagyott halastó melletti háton **8976.4** [CT01D1d]. A Sós-tó partoldalán és a tó melletti legelőn **8976.2** [CT01D3a]. **Alap**: Nagylegelő **9177.4** [CS28A2c]. **Sárbogárd-Rétszilas**: A hadnagypusztai műúttól északra elterülő szikes legelő magasabb hátjain **9177.4** [CS18C3b,d]. **Sárszentágota**: A Sós-tó déli oldalán lévő gyepeken **9077.1** [CT10B3c]. A Csihás-legelőn **9077.1** [CT10B3d]. A Nagytótól keletre fekvő szikes gyepeken **9077.2** [CT10C2d]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes**: A falutól nyugatra lévő szikes gyepeken **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Lóki-vízfolyástól északra elterülő gyepeken szórványosan **9077.3** [CT10B4c].
- Ranunculus lateriflorus* DC.: **Sárszentágota**: A Csihás-legelő mélyebb fekvésű részén **9077.1** [CT10B3d]. Az egyetlen ismert előfordulás az egész területen.
- Ranunculus lingua* L.: A területéről valószínűleg kipusztult. Egykor előfordult: Aba (KITAIBEL 2001), Káloz (KITAIBEL 1945).
- Ranunculus tripartitus* DC.: **Alap**: A vásártéri legelőn. Időszakos mocsárfoltban **9177.4** [CS28A2c]. A sárszentágotai Kis-tóban (BOROS 1959 mint *Ranunculus petiveri*) már nem találtam.
- Rorippa kernerii* Menyh.: **Alap**: A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. **Sárbogárd**: Tinódi Sárrét **9177.1** [CS19A4a]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Nagyhöröcsökre vezető földúttól északra **9077.3** [CT10B4d].
- Salicornia perennans* Willd.: **Aba**: A soponyai úttól délre, a rádiótorony melletti szikes gyepeken néhány tő **8977.3** [CT11B2b]. **Sárkeresztúr**: Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4a,b]. Sós-tó **9077.1** [CT10A3c]. A kálozi műúttól délre fekvő, falu melletti gyepeken **8977.3** [CT10A3c]. Az egykori Fehér-tótól nyugatra levő gypsában **9077.1** [CT10A2d]. **Sárszentágota**: A Sós-tó és Kis-tó közötti szikes lapon **9077.1** [CT10B3c]. A Sós-tótól északra folytatódó gyepeken **9077.1** [CT10A4c]. A taxon elnevezéséhez lásd FREITAG (2011).
- Salsola kali* L.: **Alap**: Felső-Alap és Rétszilas között, száraz homokbucka legeltetett gyepeiben **9177.4** [CS28A4a]. **Tác**: Állami-rét **8976.2** [CT01C1b]. **Aba-Felsőszentiván**: Vesszős-tó, Csersziget (BP, Filarszky N. & Kümmerle B. exsicc.).
- Salsola soda* L.: Sem a Sárvíz mentén, sem a Mezőföld egyéb részein nem került elő eddig, bár SIMON (1992, 2000) a Mezőföldről jelzi előfordulását. A területéről származó herbáriumi adata a BP-ben nincs.
- Salvia verticillata* L.: **Soponya-Nagyláng**: Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c]. Egyedül itt az egész területen.
- Sanguisorba officinalis* L.: **Aba**: A Dekeny-sortól nyugatra, *Molinia*-s állományban és annak szélein gyakoribb **8977.3** [CT11B2a, CT11B1b]. **Alap**: Az Aligai árok melletti legelőn **9177.4**, **9278.1** [CS28A2d], A 63. sz. út mellett a Hardi értől délre **9177.4** [CS28A2a]. **Szabadbattyán**: A Nádor-csatorna mellett egy régi medermaradványban a táci községhatárnál **8876.3**, **8976.1** [CT03A3a].
- Scleranthus annuus* L.: **Alap**: A vásártéri nagylegelőn **9177.4** [CS28A2c]. **Sárszentágota**: Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d].
- Scorzonera hispanica* L.: Nem találtam. Egykor: Aba-Felsőszentiván (KITAIBEL 1945).

- Scorzonera laciniata* L.: Nem találtam. Egykor: Aba-Felsőszentiván, Tác (KITAIBEL 1945).
- Sedum caespitosum* (Cav.) DC.: **Aba-Felsőszentiván:** A Hajcsár út mellett egyetlen folton **8976.2** [CT01C4c] (Flesch M. közlése nyomán). **Alap:** Nagylegelő **9177.4** [CS28A2c]. **Sárbogárd:** A Hatvani út melletti szikesen szórványosan **9177.2** [CS19D1c]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A falutól nyugatra lévő szikes gyepek északi végénél egyetlen csoport **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás északi oldalán ürmös gyeppen **9077.3** [CT10D2a].
- Senecio paludosus* L.: Nem találtam. Egykor: Káloz (KITAIBEL 1945).
- Seseli variuos* Trev.: **Aba:** Dekeny-sortól nyugatra **8977.3** [CT11B2a]. **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó menti gyepek **8976.2** [CT01D3a]. A Fényes-tó északi oldalán **8976.2** [CT01C4c]. A Nádor-csatorna jobb partján, a hídnál egy felhagyott halastó melletti hátton **8976.4** [CT01D1d]. **Alap:** Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. Réhpusztától délre a vasút melletti legelőn **9178.3** [CS28A3a,c]. **Csősz:** A Tyúkházi erdőtől északra, szántók közti gyeppárányban **8976.2** [CT01D1a,c]. **Sárszentágota:** A Sós-tó nyugati oldalán **9077.1** [CT10B3a,c].
- Silene conica* L.: **Aba:** Dekeny-domb **8977.3** [CT11B1b]. **Alap:** A vásártéri legelő keleti szélé felé, homokkitermelő gödrök mellett **9177.4** [CS28A1a]. **Sárkeresztúr:** A Szigetek déli részének magasabb hátain **9077.1** [CT10A1b]. **Soponya:** A víztározó délkeleti végénél, buckaoldal gyepeiben **8976.4** [CT01D4a].
- Silene viscosa* (L.) Pers.: **Aba-Felsőszentiván:** A Sós-tó melletti gyeppen **8976.2** [CT01D3a]. **Sárbogárd:** A Nádor-csatorna töltésén **9077.3** [CS19A4a]. **Sárkeresztúr:** Csikó rét **8977.3** [CT10A3c, CT10A1d]. **Soponya:** A víztározó és a Nádor-csatorna közti háta déli részén **8976.4** [CT01D4a].
- Smyrnum perfoliatum* L.: **Soponya-Nagyláng:** A Fácános-erdőtől északra **8976.4** [CT00C3a].
- Sonchus palustris* L.: **Káloz:** A Malom-csatorna mentén **9077.1**, **9077.3** [CT10B2b]. **Sárbogárd-Nagyhöröcsök:** A Malom-csatorna mentén több ponton **9077.3** [CS19A1c]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A halastavak déli végénél **9277.2** [CS18C2d]. **Soponya:** A halastavak töltésén több ponton **8976.4** [CT01D4a,b]. **Tác:** A halastó északkeleti sarkánál **8976.2** [CT01A4a].
- Spergularia marina* (L.) Griseb.: **Aba:** A rádiótorony mellett, a soponyai úttól délre, szikesen **8977.3** [CT11B2b]. A soponyai úttól délre, a község szélén elterülő legelőn (egykori vásártér) **8977.3** [CT11B2b]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** Az alsótöbörzsöki földúttól nyugatra, a Körtvélyesi-árok melletti felszántott szikesen **9077.3** [CS19C1a]. **Sárbogárd-Sárrhatvan:** Sárrét **9177.1** [CS19B3a]. **Tác:** A halastótól keletre elterülő gyeppen **8976.2** [CT01C2b].
- Stachys recta* L.: **Aba-Felsőszentiván:** A Nádor-csatorna hídjától nyugatra, felhagyott halastó melletti hátton **8976.4** [CT01D1d]. **Alap:** Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d].
- Suaeda pannonica* Beck.: **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó **8976.2** [CT01D3a]. Fényes-tó **8976.2** [CT01C4c, CT01D3a]. Kása-dombi legelő **8976.4** [CT01D3b]. **Sárkeresztúr:** Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4a,b]. **Sárszentágota:** Sós-tó **9077.1** [CT10B3a]. Alsó Halász-tó **9077.1** [CT10B3a]. **Soponya-Nagyláng:** Sós-tó **8976.4** [CT00C3b]. Egykor még: Felsőszentiván: Patkánysziget (BP, Filarszky N. & Kümmerle B.).
- Suaeda prostrata* Pall.: **Aba:** A soponyai úttól délre, a rádiótorony melletti szikesen **8977.3** [CT11B2b]. A Dekeny-sortól nyugatra **8977.3** [CT11B2a]. Ugyanabban az irányban, de a Nádor-csatorna felé nagy szikes legelőn **8976.4** [CT01D4b]. **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó **8976.2** [CT01D3a]. A vadászházhoz vezető út fölött, a Pötölle felé húzódó szikes gyeppen **8976.2** [CT01C4c]. Kása-dombi legelő **8976.4** [CT01D3b]. **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A dunaújvárosi vasútvonal déli oldalán fekvő legelő több pontján **9177.4** [CS28A1a]. A hadnagy-pusztai úttól délre, árok mellett **9177.4** [CS18C3d]. **Sárkeresztúr:** Sós-tó **9077.1**

- [CT10A3c]. Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4a]. A falu melletti, kálozi úttól délre fekvő gyepon **8977.3** [CT10A3c]. Felső Halász-tó **9077.1** [CT10A2d]. Külső rét **8977.3** [CT10C1b]. **Sárszentágota**: A Sós-tó és Kis-tó közti szikeseken **9077.1** [CT10B3c]. A Sós-tó nyugati végén, szikes kopáron **9077.1** [CT10B3a]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes**: A falutól nyugatra fekvő szikesen **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: Az alsótöbörzsöki földutat keresztező Körtvélyesi-árok mellett nyugatra, a kőhídnál **9077.3** [CS19C1a]. Felsőtöbörzsök és a Lóki-vízfolyás közötti legelőn **9077.3** [CT10D2a]. Egykor még: Sárbogárd: Bébic major felé (BP, Boros Á.).
- Suaeda salsa* (L.) Pall.: **Sárkeresztúr**: Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4a,b]. **Sárszentágota**: Sós-tó és Kis-tó közti szikeseken **9077.1** [CT10B3c]. Sós-tó **9077.1** [CT10B3a]. Eddig csak szikes tavak környezetében, erősen szoloncsákos talajon került elő. A faj azonosításához SCHUR (1866), MILE & WALTERS (2003) és FREITAG & LOMONOSZOVA (2006) munkáit vettem alapul.
- Succisa pratensis* Mönch: **Alap**: Az Aligai-árok melletti legelőn, lápréten **9177.4** [CS28A2d].
- Taraxacum bessarabicum* (Horn.) Hand-Mazz.: **Aba**: A rádiótorony mellett, a soponyai úttól délre, szikesen **8977.3** [CT11B2b]. A Dekeny-erdő délkeleti sarkánál levő gyepon **8977.3** [CT11B1b]. A soponyai úttól délre, a község szélén elterülő legelőn (egykori vásártér) **8977.3** [CT11B2d]. Sárbogárd: Bébic major (BP, Boros Á. exsicc.) **Sárkeresztúr**: Külső réten gyakori **8977.3** [CT10C1a,b]. **Sárszentágota**: Nagy-tó melletti gyepek **9077.2** [CT10C2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Lóki-vízfolyástól délre, legelőn **9077.3** [CT10B4d]. **Soponya-Nagyláng**: Legelő **9076.2** [CT00C3b, CT00C4a]. **Tác**: A halastó melletti legelőn, erősebben szikes folton **8976.2** [CT01C2b]. Gorsium mellett **8976.2** [CT01A3d].
- Taraxacum erythrospermum* Andrz.: **Alap**: Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Sárszentágota**: A Sós-tó melletti gyepon **9077.1** [CT10B3c].
- Taraxacum palustre* (Lyons) Symons: **Alap**: A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Sárbogárd-Rétszilás**: A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikes gyepon **9177.4** [CS18C3b]. **Sárkeresztúr**: A Kincses-tói szikesen **9077.1** [CT10A2c].
- Taraxacum serotinum* (W. et K.) Poir.: **Aba-Felsőszentiván**: A Nádor-csatorna jobb partján a hídnál, egy kiemelkedő háton **8976.4** [CT01D1d]. **Alap**: Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Csósz**: A Tyúkházi erdő fölött **8976.2** [CT01D1c]. **Sárkeresztúr**: Csikó rét **8977.3** [CT10A1d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Lóki-vízfolyástól délre, legelőn **9077.3** [CT10B4d]. **Tác**: Állami-rét **8976.2** [CT01A3d, CT01C2a]. **Tác-Fövenypuszta**: A kispötöllei legelőn **8976.2** [CT01C1a].
- Thalictrum lucidum* L.: **Káloz**: A Malom-csatorna keleti oldalán egyetlen ponton **9077.3** [CT10B1c].
- Thalictrum minus* L.: **Aba-Felsőszentiván**: A Nádor-csatorna hídjánál, felhagyott halastó melletti háton **8976.4** [CT01D1d]. Az Ángyi-halom északnyugati oldalának fajgazdag gyepeben **8976.2** [CT01D1c]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A Lóki-vízfolyás fölötti erdő melletti háton **9077.3** [CT10B4c].
- Trifolium angulatum* W. et K.: **Aba**: A Dekeny-sortól nyugatra fekvő gyepon **8977.3** [CT11B2a]. **Alap**: A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelők **9178.3** [CS29B2d, CS28A3a]. **Sárbogárd**: Székes **9177.2** [CS19D3a]. Hatvani út menti szikesek **9177.2** [CS19D1c]. **Sárbogárd-Rétszilás**: A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikes gyepon **9177.4** [CS18C3b,d]. **Sárkeresztúr**: A Sárkány-tótól nyugatra húzódó gyepon **9077.1**. [CT10A4a]. **Sárszentágota**: Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d, CT10B4c]. A Sós-tó északi végénél **9077.1** [CT10A4b]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes**: A falutól nyugatra lévő szikes gyepekben gyakori **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A

- Lóki-vízfolyás északi oldalán Felsőkörtvélyes felé **9077.3** [CT10D2a]. A nagyhöröcsöki úttól délre fekvő gyepek déli végén **9077.3** [CS19C1a].
- Trifolium micranthum* Viv.: **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c].
- Trifolium montanum* L.: **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelők **9178.3** [CS29B2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra fekvő hátakon **9077.3** [CT10B4c]. **Aba-Felsőszentiván:** A Nádor-csatorna nyugati oldalán, felhagyott halastó melletti háton **8976.4** [CT01D1d].
- Trifolium retusum* Höjer: **Aba-Felsőszentiván:** A Hajcsár út menti gyepeken **8976.2** [CT01C4c]. **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelők **9178.3** [CS29B2d, CS28A3a]. **Sárbogárd:** A Hatvani út melletti szikesen **9177.2** [CS19D1c]. Székes **9177.2** [CS19D3a]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikesen **9177.4** [CS18C3b,d]. A 63. úttól nyugatra a Sárszentmiklós felé elterülő legelőn **9177.4** [CS18C3c]. **Sárkeresztúr:** A Sárkány-tótól nyugatra húzódó gyepeken. **9077.1** [CT10A4a]. A Felső Halász-tó mellett nyugatra **9077.1** [CT10A2d]. Szentimre major (BP, Boros Á. exsicc.). **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d, CT10B4c]. A Sós-tó északi végénél a Sárkány-árok felé **9077.1** [CT10A4b]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A falu mellett nyugatra elterülő szikes gyepeken **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás északi oldalán ürmös gyepeken **9077.3** [CT10D2a].
- Trifolium striatum* L.: **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelők **9178.3** [CS29B2d, CS28A3a]. **Sárbogárd:** A Hatvani út melletti szikesen **9177.2** [CS19D1c]. Székes **9177.2** [CS19D3a]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikes gyepeken **9177.4** [CS18C3b,d]. A 63. úttól nyugatra a Sárszentmiklós felé elterülő legelőn **9177.4** [CS18C3c]. **Sárkeresztúr:** A Sárkány-tótól nyugatra húzódó gyepeken **9077.1**. [CT10A4a]. A Felső Halász-tó mellett nyugatra **9077.1** [CT10A2d]. **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d, CT10B4c]. A Sós-tó északi végénél a Sárkány-árok felé **9077.1** [CT10A4b]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A falutól nyugatra fekvő szikes gyepeken **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás északi oldalán ürmös gyepeken **9077.3** [CT10D2a].
- Trifolium strictum* Jusl.: **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A falutól nyugatra lévő szikes gyepeken **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra, szikes gyepeken **9077.3** [CT10D2a]. **Sárbogárd-Rétszilas:** A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikes gyepeken **9177.4** [CS18C3b,d]. A 63. úttól nyugatra a Sárszentmiklós felé elterülő legelőn **9177.4** [CS18C3c]. **Sárkeresztúr:** A Sárkány-tótól nyugatra húzódó gyepeken **9077.1** [CT10A4a] []].
- Viburnum lantana* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Parkerdő **8976.2** [CT01C4d]. Gyakori. **Soponya-Nagyláng:** Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c].
- Viburnum opulus* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Parkerdő **8976.2** [CT01C4d].
- Vinca herbacea* W. et K.: **Aba-Felsőszentiván:** A Csersziget tölgyesének szélén **8976.2** [CT01C2d]. **Soponya:** A víztározó délkeleti végénél, buckaoldal gyepeiben **8976.4** [CT01D4a].
- Vinca minor* L.: **Aba-Felsőszentiván:** Parkerdő **8976.2** [CT01C4d]. A Fényes-tó melletti erdőfoltban **8976.2** [CT01C4b]. **Soponya-Nagyláng:** Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c].
- Viola ambigua* W. et K.: **Aba-Felsőszentiván:** A Nádor-csatorna jobb partján a hídnál lévő háton **8976.4** [CT01D1d]. Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c]. Ökör-mező **8976.2** [CT01C4d]. **Sárbogárd:** A Hatvani út északi oldalán **9177.2** [CS19C2d]. **Sárszentágota:** a Sós-tó déli oldalán **9077.1** [CT10B3c]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** a Lóki-vízfolyástól északra fekvő szikesek közti rétsztyepen **9077.3** [CT10B4c].

Egyszikűek – Monocotyledonopsida

- Acorus calamus* L.: Sárbogárd-Rétszilás: Órspusztá felé, a Bakagát mellett, a Malom-csatorna mocsarában 9177.3 [CS18A3c]. A 90-es évek végén még megvolt (FARKAS 1999), de 2004-ben az ismételt keresés ellenére sem találtam már. A termőhelyet 2000 táján engedély nélkül kikotorták.
- Agropyron pectinatum* (M. B.) R. et Sch.: **Aba-Felsőszentiván:** Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c]. Sós-tó **8976.2** [CT01D3a]. **Sárbogárd-Nagyhörcsök:** Sárrét. A sárbogárdi úttól északra **9077.3** [CS19A1d]. **Sárkeresztúr:** A Sárkány-tónál **9077.1** [CT10A4a]. **Sárszentágota:** A Sós-tó partján **9077.1** [CT10B3c]. A Csihás-legelőn **9077.1** [CT10B3d]. Az egykori Alsó Halász-tó nyugati végén levő volt homokkitermelő gödrök mellett nagyobb állományt alkot **9077.1** [CT10B3a]. **Tác:** Városi-legelő **8976.2** [CT01C1b]. A kötöttebb talajokon rendszeresen megjelenik, de csak helyenként tömegesen.
- Allium oleraceum* L.: **Soponya:** A Fácános-erdő északi részén **8976.4** [CT00C3a]. Sárszentágotánál (TAKÁCS ÉS TAKÁCSNÉ 2000) nem észleltem.
- Allium paniculatum* L.: **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás déli oldalán, legelőn **9077.3** [CT10B4b].
- Alopecurus geniculatus* L.: **Káloz:** Sárrét **9077.3** [CT00D3d]. **Sárbogárd-Rétszilás:** A hadnagypusztai műúttól északra elterülő szikes legelő egyik vízállásában **9177.4** [CS18C3b]. A falutól északra, a 63. műutat az alapi úttal összekötő földút mentén **9177.4** [CS29B2b]. **Sárszentágota:** A Csihás-legelő északi részén **9077.1** [CT10B3d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás árkában **9077.3** [CT10D2a]. Sárrét **9077.3** [CT10B4d].
- Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich.: **Sárszentágota:** A Sárrét egyetlen pontján, a falutól déldélnyugatra (Csihás-legelő), szikes laposból kiemelkedő rétsztyepben **9077.1** [CT10B3d] (FARKAS 1999). A termőhely egy részén vaddisznószórót létesítettek, ami ma gyomtenger. Legközelebbi termőhelye Belsőbárándtól északkeletre (HORVÁTH 2002), és a Dinnyési-Fertő TT-en van.
- Brachypodium pinnatum* (L.) P. B.: **Aba-Felsőszentiván:** A fővenyusztai műúttól nyugatra elterülő legelő (Ökör-mező) magasabb részének egy pontján **8976.2** [CT01C4d]. **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelő **9178.3** [CS29B2d]. **Sárbogárd-Rétszilás:** A 63. út nyugati oldalán Sárszentmiklós felé elterülő szikes gyepek magasabb hátságain **9177.4** [CS18C3c].
- Carex disticha* Huds.: **Sárbogárd:** A tinódi Sárréten nagyobb állomány **9077.3** [CS19A4b]. **Tác:** A pötöllei földút melletti árokban **8976.2** [CT01A4c].
- Carex elata* All.: **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra egy nagyobb mocsárfoltban zsombékos állomány **9077.3** [CT10B2c]. **Sárbogárd:** A tinódi Sárrét egy pontján kisebb zsombékos **9077.3** [CS19A4b]. **Sáregres:** A halastó melletti árokban néhány zsombék **9277.2** [CS18C2d].
- Carex tomentosa* L.: **Alap:** Felső-alapi legelők **9178.3** [CS29B2d, CS28A3a]. **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra levő magasabb hátak sztyeprétjeiben **9077.3** [CT10B4c].
- Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce: **Sárbogárd:** A nagyhörcsöki út nyugati oldalán levő faültetvény északi végénél **9077.3** [CS19A3d]. **Sárszentágota:** A Csikó-kúti nádtól nyugatra, telepített tölgyesben **9077.3** [CT10B2c]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök.** A Lóki-vízfolyás északi oldalán, telepített tölgyesben **9077.3** [CT10B4c].
- Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch: **Sárszentágota:** A Csikó-kúti nádtól nyugatra, telepített tölgyesben **9077.3** [CT10B2c]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A Lóki-vízfolyástól délre, telepített középkorú tölgyesben százas állomány **9077.4** [CT10D2b].
- Cladium mariscus* (L.) Pohl: **Sárszentágota:** Csikó-kúti nád **9077.3** [CT10B4b].

- Colchicum autumnale* L.: **Aba:** A Pákozdi-tó mellett **8977.3** [CT11B1d]. A soponyai út melletti réten **8976.4** [CT01D4d]. A Dekeny-sortól nyugatra **8977.3** [CT11B2a]. **Sárszentágota:** A Boros-domb környékén igen szórványosan, mocsárrétek szegélyén **9077.1** [CT10B1d]. A Nagy-tó melletti gyepen **9077.2** [CT10C2d]. A keresztúri községhatárnál, a 63. úttól nyugatra 150 méterre **9077.1** [CT10C2b]. **Soponya:** Sárrét **9076.2** [CT00C1c]. **Tác-Fövenypusztá:** Kispötöllei legelő **8976.2** [CT01C1a].
- Convallaria majalis* L.: **Soponya-Nagyláng:** Fácános-erdő **8976.4** [CT00C3a,c].
- Crocus reticulatus* Stev.: **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó (itt sziki növényzetben is) **8976.2** [CT01D3a]. Ángyi-halom (mintegy 20 tő) **8976.2** [CT01D1c]. Az Ökör-mező rétsztyepjeiben **8976.2** [CT01C4c,d].
- Crypsis aculeata* (L.) Ait.: **Aba:** Szigetek **8977.3** [CT10A1a]. **Aba-Felsőszentiván:** Sós-tó **8976.2** [CT01D3a]. **Sárszentágota:** A Sós-tó kiszáradó medrében **9077.1** [CT10B3a]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** Időszakos vízállás medrében **9077.3** [CT10B4c]. **Sárkeresztúr:** Felső Halász-tó **9077.1** [CT10A2d]. Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4b]. Csikó rét **8977.3** [CT10A1d]. **Soponya-Nagyláng:** Sós-tó **8976.4** [CT00C3b].
- Crypsis alopecuroides* (Piller et Mitterpacher) Schrader: **Sárbogárd:** Alsótöbörzsöktől északra, szántók közti szikes folton **9077.4** [CS19C1c]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** Az alsótöbörzsöki földút mellett a Körtvélyesi-árokknál **9077.3** [CT10D2b]. **Sárkeresztúr:** A Zichy major melletti szikes gyepen **9077.1** [CT10A4d]. Sárkány-tói dűlő **9077.1** [CT10A4a,c].
- Cyperus pannonicus* Jacq.: E faj mára úgy tűnik, eltűnt a Sárvíz mente teljes területéről. Egykor előfordult: **Aba:** Pákozdi-tó (BP, Filarszky N. & Kümmerle B.). Rétszilás (BP, Tauscher Gy.). **Sárszentágota:** Sós-tó (BP, Boros Á.).
- Eleocharis uniglumis* (Lk.) Schult.: **Sárbogárd:** Az Árpád út déli végénél, kis rétfolton **9177.2** [CS19D3c]. **Sárbogárd-Rétszilás:** A falu keleti oldalán elterülő gyepek mélyebb, vízállásos részein **9177.4** [CS28A1a]. **Sárbogárd-Sárhatvan:** Sárrét **9177.1** [CS19B3a,c].
- Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl.: **Soponya-Nagyláng:** Fácános-erdő (Kevey B. közlése) **8976.4** [CT00C3a,c].
- Gagea pratensis* (Pers.) Dum.: **Aba-Felsőszentiván:** A Csersziget tölgyesében **8976.2** [CT01C2d].
- Glyceria fluitans* (L.) R. Br.: **Alap:** Mindszenti legelő **9178.1** [CS29B4a]. Nagylegő **9177.4** [CS28A2c]. **Sárkeresztúr:** Tüskési Nagylapos **8977.3** [CT11D2c]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyás mentén gyakori **9077.3** [CT10D2a]. **Káloz:** Sárrét **9077.1** [CT00D3d]. **Sárbogárd-Rétszilás:** A hadnagypusztai múttól északra fekvő szikes gyepek egyik vízállása körül **9177.4** [CS18C3b]. **Sárbogárd-Nagyhörccsök:** Sárrét **9077.3** [CS19A1c]. A sárbogárdi út közelében. **Sárbogárd-Sárhatvan:** Sárrét **9177.1** [CS19B3a,b]. **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. **Sárkeresztúr:** Szélhalmi lapos **9077.1** [CT10C2a].
- Iris humilis* Georgi: **Tác:** Kispötölle és Fövenypusztá közti gyepekben ezres állomány **8876.4**, **8976.2** [CT01C1a]. Állami-rét **8976.2** [CT01C1b]. Legközelebbi termőhelye a székesfehérvári homokbánya (Vöröss 1988). **Aba-Felsőszentiván:** a Sós-tó déli partoldalának fajgazdag gyepparadványában **8976.2** [CT01D3a]. A Fényes-tónál (BP, Filarszky N. és Kümmerle B.) eddig csak az *I. variegata*-t láttam.
- Iris pumila* L.: **Aba-Felsőszentiván:** A Sós-tó déli partján **8976.2** [CT01D3a]. Az Ökör-mező rétsztyepjeiben **8976.2** [CT01C4c,d].
- Iris sibirica* L.: **Alap:** Az Aligai-árok melletti legelőn, erősen kiszáradó lápréten egyetlen tőcsoport **9278.1** [CS28A2d].
- Iris spuria* L.: **Alap:** A tavaszmajori legelő déli végén nagy állomány **9178.3** [CS28A4d]. **Aba-Felsőszentiván:** Egyetlen tőcsoport a Fényes-tó északi folytatásában levő szikes mocsárréten **8976.2** [CT01C4c] (Fenyvesi L. közlése alapján). A Fényes-tótól keletre fekvő szikes

mocsárrét zárványban **8976.2** [CT01C4c]. Az Ökör-mező magasabb részein gyakori **8976.2** [CT01C4c,d]. **Sárbogárd**: Az alapi község határ közelében egy nagyobb állomány **9177.4** [CS29B2b]. **Sárbogárd-Nagyhörcsök**: A Malom- és a Nádor-csatorna között, a műúttól északra **9077.3** [CS19A1d]. **Sárszentágota**: A Nagy-tótól északkeletre fekvő szikes réten legalább 1000–1200 tó **9077.2** [CT10C2d]. E termőhely legnagyobb részét 2005 tavaszára felszántották és kukoricával bevetették.

Iris variegata L.: **Aba-Felsőszentiván**: A Nádor-csatorna jobb partján a hídnál egy felhagyott halastó melletti háton **8976.4** [CT01D1d]. A Csersziget tölgyes erdőmaradványában **8976.2** [CT01C2d] és a Fényes-tó mellett nem ritka **8976.2** [CT01C4c].

Listera ovata (L.) R. Br.: **Aba-Felsőszentiván**: A Parkerdőben helyenként gyakori **8976.2** [CT01C4d]. **Sárszentágota**: A Nádor-csatorna közelében, telepített középkorú tölgyesekben **9077.3** [CT10B1d, CT10B2c] (FARKAS 1999).

Molinia caerulea (L.) Moench.: **Aba**: A Dekeny-erdő délkeleti sarkánál lévő gyepon tömeges **8977.3** [CT11B1b]. A felsőszentiváni út nyugati oldalán, a Dekeny-dombnál **8977.3** [CT11B1b]. A Dekeny-sortól nyugatra nagy állomány **8977.3** [CT11B2a]. **Aba-Felsőszentiván**: A Vesszős-tó északi folytatásában **8976.2** [CT01C4c]. **Alap**: A falu keleti oldalán, a tavaszmajori legelők északi **9178.3** [CS28A3a] és déli **9278.1** [CS28A4d] végénél. Az Aligai-árok melletti legelőn **9278.1** [CS28A2d]. **Cece-Gyulamajor**: A majortól nyugatra, árkokban **9177.4** [CS18C4d]. **Káloz**: A Malom-csatorna mellett két kis folton **9076.2** [CT00D3b]. **Sárbogárd-Órspusztá**: Az őrsi 1. sz. halastó fölötti mocsaras, lápos helyen néhány tőcsomó a 90-es évek elején **9177.1** [CS19B4b]. **Sárbogárd-Sárhatvan**: A falutól északra a Malom-csatorna mellett **9177.1** [CS19A4c]. **Sárkeresztúr**: Külső-rét: nádas mellett szegélyként **8977.3** [CT10C1a,c]. **Sárszentágota**: A Nagy-tótól keletre tömegesen, szikes gyepekkel körülvéve **9077.2** [CT10C2d]. Sós-tó (TAKÁCS & TAKÁCSNÉ 2000). Ez utóbbi helyen az ismételt keresés ellenére sem találtam. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: Az Égés-tótól délre egy kiszáradó zombékláp szegélyében **9077.3** [CT10B2c]. **Tác-Fövenypusztá**: A börgöndi vasútvonaltól északra **8876.4** [CT02B4d]. A Sárreton nem gyakori. TAKÁCS & TAKÁCSNÉ (2000) szerint az egykori kékperjés láprétek jelzője, melyek másodlagosan elszikesednek. Ez az elképzelés a legtöbb helyen nehezen igazolható más lápréti fajok (pl. *Galium uliginosum*, *Selinum carvifolia*, *Succisa pratensis*) hiányában. Ez alól talán kivétel az abai Dekeny-sori terület, ahol a *Sanguisorba officinalis* is előfordul, és láthatóan egykor még állományalkotó is lehetett. Valószínűbbnek tartom, hogy az egykori mocsarak kiszáradása után másodlagosan telepedett meg azokon a helyeken, ahol korábban nád-, illetve sástőzeg képződött.

Ophrys sphegodes Mill.: **Aba**: A soponyai úttól északra fekvő gyepfoltokon helyenként tömegesen **8976.4**, **8977.3** [CT01D3d, CT01D4b,d, CT11B2a,b]. A soponyai úttól délre, legelőn **8977.3** [CT11B2d]. **Aba-Felsőszentiván**: Az Ökör-mezőn **8976.2** [CT01C4c,d]. A Fényes-tó melletti gyepon 1990-ben még megvolt, azóta nem találom **8976.2** [CT01C4c] (Fejes I. közlése nyomán). **Alap**: A nagylegelőn tömeges **9177.4** [CS28A1d, CS28A2a,c]. A vasútállomástól délnyugatra fekvő gyepon **9177.4** [CS28A1c]. A Felső-alapi legelőn szórványos **9178.3** [CS28A3a]. **Káloz**: A Sárret egy pontján kisebb állomány **9077.1** [CT10B1c]. **Sárbogárd**: A Hatvani út melletti szikesen **9177.2** [CS19C2d]. Az Alapi út melletti legelőn **9177.4** (Horváth A. közlése). Ezt a termőhelyét a 90-es években felszántották. **Sárbogárd-Rétszilás**: A vasút északi oldalán elterülő legelőkön **9177.4** [CS28A1a]. A 63-as úttól nyugatra, legelőn **9177.4** [CS18C3c]. **Sárbogárd-Sárhatvan**: Sárret. Egyetlen ponton néhány tó a 90-es évek elején **9177.1** [CS19B3a]. **Sárkeresztúr**: Fehér-tói dűlő **9077.1** [CT10A2c,d]. Csikó rét **8977.3** [CT10A1d]. Sárkány-tó **9077.1**. A kálozi út déli oldalán levő gyepeken **9077.1** [CT10A3c]. **Sárszentágota**: Sós-tó **9077.1** [CT10B3a]. Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. A Kis-tótól délkeletre fekvő gyepeken **9077.1** [CT10B3c]. Sárret **9077.1** [CT10B1b,d, CT10B4a,b,c]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes**: A falu nyugati olda-

lán húzódó legelő déli részén **9077.4** [CT10D2d]. **Tác:** A pötöllei út melletti legelőn, a Malom-csatorna és a Nádor-csatorna között **8976.2** [CT01A4c,d]. A Kispötölle és Fövenypusztta közti gyepekben **8876.4, 8976.2** [CT01C1a]. A Sárréten általánosan elterjedt, de igazán csak helyenként (Tác, Sárkeresztúr, Aba, Alap) tömeges. Mindenütt szikések és száraz gyepek átmenetében.

Ornithogalum comosum L.: **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. Termőhelyén azóta vaddisznószerűt létesítettek.

Ornithogalum pyramidale L.: **Sárbogárd-Rétszilás:** Hadnagypusztától délre, földút és szántó közti gyomos mezsgyében mintegy 20 tő **9177.4** [CS18C3b].

Pholius pannonicus (Host) Trin.: **Aba-Felsőszentiván:** A Sós-tótól keletre fekvő szikes legelőkön **8976.2** [CT01D3a]. **Alap:** A vásártéri legelőn **9177.4** [CS28A2c]. **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.1** [CT10B3d]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A falutól nyugatra elterülő szikes gyepen **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra fekvő szikésen **9077.3** [CT10B4c]. Az alsótöbörzsöki földút mellett **9077.3** [CT10D2b]. Egykor még: Sárbogárd-Rétszilás: (BP, Anonymous.).

Schoenoplectus tabernaemontanii [C. C. Gmel.] Palla: **Alap:** Nagylegő **9177.4** [CS28A2c]. **Aba:** Szigetek **8977.3** [CT10A1a]. **Sárbogárd-Rétszilás:** A 63. úttól nyugatra, Sárszentmiklós felé elterülő sziki legelőn helyenként tömeges **9177.4** [CS18C3c]. A hadnagypusztai műúttól északra fekvő szikes gyepen **9177.4** [CS18C3b]. **Sárkeresztúr:** Csikó rét **8977.3** [CT10A1c,d].

Spiranthes spiralis (L.) Chevall.: **Sárszentágota:** Csihás-legelő **9077.3** [CT10B4c], (FARKAS 1999). Rétsztyep és sziki ürömpusztta átmenetében pókbangóval élt a 90-es évek elején, újabban nem találom.

Stipa borysthenica Klok.: **Aba:** Dekeny-domb **8977.3** [CT11B1b]. Bár ezt a fajt a Sárvíz mentén több helyről is jelzik (BARTHA & KIRÁLY 2015), én eddig csak itt találtam.

Stipa pennata L.: **Aba:** Szigetek **8977.3** [CT10A1a,c]. Sárrét **8976.4, 8977.3** [CT11B2a CT11B1b, CT01D3d, CT01D4c,d, CT10A1a,c]. **Aba-Felsőszentiván:** Ángyi-halom **8976.2** [CT01D1c]. Ökör-mező **8976.2** [CT01C4d]. Sós-tó **8976.2** [CT01D3a]. Fényes-tó **8976.2** [CT01C4b]. Cser-sziget **8976.2** [CT01C2d]. Kása domb **8976.2** [CT01D3d]. **Alap:** Nagylegő **9177.4** [CS28A2c]. Felső-alapi legelő **9178.3** [CS28A3a]. Alapi-tó **9177.4** [CS29B2d]. **Csász:** A Tyúkházi erdőtől északra, szántók közti gyeppárványban **8976.2**. **Káloz:** Sárrét **9077.1, 9077.3** [CT10B2a]. **Sárbogárd:** A Nádor-csatorna mentén és töltésein a tinódi Sárréten **9177.1** [CS19A4a]. Hatvani út **9177.2** [CS19C2d]. **Sárbogárd-Nagyhörccsök:** Sárrét **9077.3** [CS19A1c]. **Sárbogárd-Rétszilás:** Leány-tói dűlő **9177.4** [CS28A1a]. A 63. úttól nyugatra, Sárszentmiklós felé elterülő sziki legelőn **9177.4** [CS18C3c]. A Hadnagypusztta melletti legelőkön **9177.4** [CS18C3d]. **Sárbogárd-Sárhatvan:** A sárhatvani legelőn **9177.1** [CS19A4b]. **Sárszentágota:** Sós-tó **9077.1** [CT10B3a]. Sárrét **9077.1, 9077.3** [CT10B2c,d, CT10B4a,b,c, CT10B1d, CT10B3b,d]. **Sárszentágota-Felsőkörtvélyes:** A község nyugati oldalán elterülő gyepen **9077.4** [CT10D2d]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök:** A Lóki-vízfolyástól északra fekvő szikések közti rétsztyepen **9077.3** [CT10B4c]. **Sárkeresztúr:** Csikó rét **8977.3** [CT10A1d]. Sárkány-tó **9077.1** [CT10A4a]. Kincses-tó **9077.1** [CT10A2c]. Fehér-tó **9077.1** [CT10A2d]. Sárrét **9077.1, 8977.3** [CT10A2b, CT10B1c]. **Soponya:** **8976.4** [CT01D4a,b, CT01D1c,d] **Tác:** Patkány-sziget **8976.2** [CT01C2a]. Állami-rét **8976.2** [CT01C1b, CT01A3d]. Városilegő **8976.2** [CT01A3d]. **Tác-Fövenypusztta:** Kispötölle legelő **8976.2** [CT01C1a].

Stipa pulcherrima C. Koch: **Sárkeresztúr:** A Csikó réten egy nagyobb foltban **8977.3** [CT10A1d].

Triglochin maritima L.: **Sárkeresztúr:** A Külső rét több pontján **8977.3** [CT10C2b]. **Sárszentágota:** A Nagy-tó melletti szikes mocsársárréten **9077.2** [CT10C2d]. Egykor még: **Sárszentágota:** Sós-tó (BP, Boros Á.). **Soponya-Nagyláng:** Sós-tó (BP, Moesz G. & Jávorka S.).

Triglochin palustre L.: **Sárbogárd-Sárhatvan**: A sárhatvani legelőn, a bogárdi földúttól északra, a Malom-csatorna mellett **9177.1** [CS19B3a]. **Soponya**: A község északi végénél, a műút melletti mélyen fekvő lapon tömeges **8976.4** [CT01D2a].

Typha laxmanni Lepech.: **Sárbogárd-Rétszilas**: A 63. úttól a Nádor-csatorna felé a Bérgecs-(Kolozsvári) csatornában **9177.4** [CS18C4a]. A falu keleti oldalán, a vízmű kút alatti réten **9177.4** [CS28A1a]. **Sárkeresztúr**: Fehér-tó **9077.1** [CT10A2d]. **Sárszentágota**: A Sós-tó nyugati végén nagy állomány **9077.1** [CT10B3a]. **Sárszentágota-Felsőtöbörzsök**: A nagyhörcsöki földút melletti árokban **9077.3** [CS19A3c].

Értékelés

A Sárvíz mente flórájáról, vegetációjáról és növényföldrajzi viszonyairól kifejezetten kevés dolgozat jelent meg az elmúlt hatvan év során. Ennek köszönhetően e középtáj vegetációjának és növényföldrajzi viszonyainak megítélése egészen mostanáig lényegében Boros Ádám munkásságán alapult, aki elsőként – és mind máig egyedülként – összegezte a területre vonatkozó florisztikai ismereteket (BOROS 1953, 1959). Őt követően máig nem akadt senki, aki az általa is beismerten hézagos terepi kutatásokat a részletekbe menően folytatta volna, és egy sokkal teljesebb képet rajzolt volna a Sárvíz mente növényzeti viszonyairól.

Hogy mennyire időszerű volt a Sárvíz mente flórájának ismételt számbavétele, azt az itt közölt eredmények is bizonyítják. A Táctól Cecéig terjedő területen ötven olyan növényfaj előfordulását mutattam ki, amelynek sem irodalomban közölt adatát, sem herbáriumban elhelyezett példányát nem találtam, azaz a területre nézve valószínűleg újak. Ehhez képest az egykor (1799–1959) jelzett fajok közül újabban mindössze hét nem került elő. Ezek többsége vízi és mocsári (*Ranunculus lingua*, *Senecio paludosus*, *Nuphar luteum*, *Acorellus pannonicus*) vagy szárazgyepi (*Scorzonera hispanica*, *S. laciniata*, *Linum tenuifolium*) növény. Feltéve, hogy eltűnésüket a környezet természetes változásai nem indokolják, ez arra utalhat, hogy az időközben történt természetátalakítások játszhattak ebben fő szerepet, amelyek legérzékenyebben a vizes és csernozjom talajú élőhelyek flóráját érinthették.

Eredményeim alapján minden eddiginél részletesebben bontakozik ki a Sárvíz mente flórájának összetétele és térbeli változása, a természetes élőhelyek változatossága, amelyekről eddig legfőlegbb töredékes adatok voltak ismertek. Azáltal, hogy munkámat a Sárvíz mente teljes egészére kiterjesztettem, olyan élőhelyek és ezen keresztül olyan fajok előfordulását regisztrálhattam, amelyekről még Boros sem (BOROS 1953, 1959), vagy csak futólagosan (BOROS 1937) tesz említést. Így vált ismertté a kistáj egyetlen természetes, ősi erdőmaradványa (a Csersziget tölgyese), a számtalan, kisebb-nagyobb sztyeprétmaradvány, amelyek fajgazdagságukon túl még számos, az Alföldön ma már ritka fajt (*Adonis vernalis*, *Anacamptis pyramidalis*, *Iris humilis*, *Crocus reticulatus*, *Inula germanica*, stb.) őriznek, vagy sztyeprétekkel mozaikot alkotó szikes puszták egészen különleges összetételű flórával, benne aranyfürttel és pettyezetett gerebcsinnel, pókbangóval, heverő sóballával, és sziki varjúhájjal.

Az itt közölt adatok a terület növényföldrajzi képét ugyan nem rajzolják át, arra viszont lehetőséget adnak, hogy néhány vonatkozásban (erdősültség, a vegetáció társulástani jellege, a szikesek növényföldrajzi kapcsolatai) a korábbiaknál mindenképp pontosabb megállapításokat lehessen tenni. A vizsgált terület alapvetően fátlan jellegére utal a lombdőrre jellemző fajok feltűnően kis száma, és azok zöme is kastélyparkokban található (ahol őshonosságuk erősen megkérdőjelezhető). A fátlanság a XVIII. század végén már jól dokumentált (feltéve, hogy az első katonai felmérést végző tisztek a kiterjedt mocsarak között is alapos munkát végeztek), de azt megelőzően sem ismert utalás a terület erdősültségére, erdők vagy tűzifanyerő helyek jelenlétére. A Sárvíz mentén az általánosan használt tüzelőanyag a nád volt

(FARKAS 1989). Az egyetlen ma is meglévő erdő a Cserszizigeten található, amelyet viszont már az első katonai felmérés térképszelvénye is feltüntet.

Az itt közölt és a mások által közzétett florisztikai adatok alapján a terület növénytakaróját természetes körülmények között is elsősorban humuszban gazdag talajú zárt rétsztyepek, szikes puszták, szikes mocsárrétek és mocsarak alkotották. Homoki vegetációra vajmi kevés adat utal, noha a talajképző kőzetnek a holocén korú iszapos, agyagos üledékek mellett finom homok is alkotórésze (VÁRALLYAI & SZABOLCS 1966). Homoki vegetáció a terület két végén bukkan csak föl, északon (Székesfehérvár: Sós-tó környéke, Maroshegy, Demkóhegy) kisebb, délen (Tengelic-i-homokvidék) nagyobb kiterjedésben. A kettő között homoki vegetáció (homoki tölgyesek, homokpuszták) jelenlétét a flóra jelenlegi képe nem igazolja, de amelyet Magyarország természetes növénytakarójának térképe (ZÓLYOMI 1989) a vizsgált terület nagy részén jelez. A Sárvíz mentén ma még nagyobb területeket borító, nem szikes, száraz gyepek túlnyomó része zárt rétsztyep, illetve sztyepesedő rét, amelyek csernozjom jellegű homoktalajon tenyésznek. Ezekben uralkodóan a kötöttebb talajú szárazgyepek fajai (*Festuca rupicola*, *F. valesiaca*, *Stipa pennata*, *Centaurea sadleriana*, *Taraxacum serotinum*, *Teucrium chamaedrys*, *Trifolium montanum*) fordulnak elő, és itt található meg a csernozjomon kialakult sztyepek több jellemző faja is (*Euphorbia glareosa*, *Peucedanum alsaticum*, *Inula germanica*, *Hesperis tristis*, *Viola ambigua*, *Seseli varium*, *Stachys recta*). A nyílt homokpuszta és a zárt homokpusztaréteg jellemző fajai (*Festuca vaginata*, *Koeleria glauca*, *Alkanna tinctoria*, *Fumana procumbens*, *Dianthus serotinus*, *Polygonum arenarium*, *Minuartia fastigiata*, *Syrenia cana*) ugyanakkor lényegében hiányoznak, a néhány lokálisan előforduló (*Silene conica*, *Stipa borysthena*, *Bassia laniflora*, *Plantago indica*, *Gypsophila paniculata*) pedig kizárólag a legmagasabbra kiemelkedő hátsók erodált, gyakran bolygatott vagy túltaposott tetején jelenik meg. Ráadásul az egyetlen őshonos erdő, a Csersziziget maradványtölgyese is inkább tatárjuharos tölgyes (lásd LENDVAI *et al.* 2014), semmint homoki pusztai tölgyes vagy gyöngyvirágos tölgyes. Mindez természetesen nem zárja ki homokpusztai vegetáció egykori lokális előfordulásának lehetőségét, különösen nem a terület északi részén, ahol a talajtani viszonyok ehhez alkalmasabbnak tűnnek, de semmi esetre sem jelenti azt, hogy a Sárvíz mentén a homoki vegetáció valaha is uralkodó lett volna.

Az adatok alapján úgy vélem, hogy nem tartható az a Boros Ádám megalapozta nézet sem, hogy a flóra tekintetében a Sárvíz mente szikesei alig különböznek a Duna–Tisza köze (pontosabban a Solti-sík) szoloncsákos szikeseitől (BOROS 1953). Az itt közölt adatok már számottevő különbséget jeleznek a két szikes terület között. A Boros által egyedüli különbségként említett *Glaux maritima* mellett megemlíthető még a *Sedum caespitosum*, *Ranunculus lateriflorus*, *Trifolium micranthum* előfordulása, amelyek a Duna–Tisza közén nem, a Tiszántúl szikesein viszont megtalálhatóak (lásd pl. BARTHA & KIRÁLY 2015). Ugyanakkor több, a Solti-sík szikesein is előforduló faj (*Plantago schwarzenbergiana*, *Salsola soda*) a Mezőföld szikeseiről – úgy tűnik – hiányzik, éppen úgy, mint néhány, a Tiszántúlon elterjedt sziki növény (pl. *Beckmannia eruciformis*, *Bassia sedoides*, *Bassia prostrata*, *Cardamine parviflora*), bár némelyiküket még SIMON (1992, 2000) is jelezte. Az adatok így inkább azt a nézetet támasztják alá, hogy az itteni szikések flórája valójában egy sajátos, bár elszegényedett ötvözete a tiszántúli és a Duna–Tisza közti szikések flórájának.

A dolgozatban közölt adatoknak jelentős a természetvédelmi vonatkozása is, minthogy a Sárvíz mente egy része 1997 óta tájvédelmi körzet. Az előfordulási adatokat egybevetve a tájvédelmi körzet határaival kitűnik, hogy a védett terület távolról sem fedi le a legértékesebb élőhelyegyütteseket és termőhelyeket. A védett területről kimaradt a környék egyik szikes tava (Nagyláng: Sós-tó) és számos kisebb-nagyobb legelő, mocsár és felhagyott halastó (pl. Aba-felsőszentiváni [Holdvilág]-tavak és környékük [200 ha], pötöllei mocsarak és legelők [kb. 400 ha], kálozi legelők és mocsarak [500 ha], a Sárkeresztúr és Sárszentagota keleti határában fekvő szikes legelők és mocsarak [kb. 150 ha], vagy a Felsőtöbörzsöktől Őrsusz-

táig húzódó, részben szikes legelők és mocsarak [800 ha]). Ezek egy része még Natura 2000 besorolást sem kapott, noha nem csak botanikai, hanem zoológiai szempontból is kiemelkedő jelentőségű. A Sárvíz mente biológiai sokféleségének megőrzése céljából emiatt feltétlenül indokolt a védett terület határainak megfelelő módosítása, és a tervezett M8 autópálya nyomvonalának áthelyezése.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára munkatársainak (elsősorban Böhm Évának és Barina Zoltánnak), hogy a herbáriumban folytatott munkámat lehetővé tették és nagyban segítettek, továbbá Farkas Sándornak, Kevey Baláznak és Horváth Andrásnak, hogy számos faj elterjedésére vonatkozó ismereteiket megosztották velem. Szintén hálásan köszönöm Fejes Istvánnak szívélyes útmutatását és segítségét Abafelsőszentiván környékén. Szintén köszönettel tartozom a kézirat két bírálójának hasznos észrevételeikért és a hibák kigyomlálásáért. Végezetül pedig különösen hálás vagyok Fenyvesi Lászlónak, a Sárreti (Csór) Tájvédelmi Körzet egykori vezetőjének lelkes együttműködéséért, önzetlen segítségéért, s azért, hogy a nyolcvanas évek végétől a terület nagy részét velem együtt fedezhettem fel, s aki nélkül a Sárvíz-völgye Tájvédelmi Körzet sem jöhetett volna létre.

Irodalom

- ÁDÁM L., MAROSI S. & SZILÁRD J. (szerk.) (1959): *A Mezőföld természeti földrajza*. – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BARINA Z. (2008): Adatok a Dunántúli-középhegység és környéke flórájához. – *Flora Pannonica* 6: 3–23.
- BARINA Z., HARMOS K. & SCHMOTZER A. (2005): *Orobanche cernua* in Hungary. – *Studia Botanica Hungarica* 36: 5–11.
- BARTHA D., KIRÁLY G., SCHMIDT D., TIBORCZ V., BARINA Z., CSIKY J., JAKAB G., LESKU B., SCHMOTZER A., VIDÉKI R., VOJTKÓ A. & ZÓLYOMI SZ. (szerk.) (2015): *Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza*. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron.
- BOROS Á. (1937): Fejér vármegye növénytakarója. – In: *Magyar városok és vármegyék monográfiája. XXII. Fejér vármegye*. Budapest.
- BOROS Á. (1953): A Mezőföld növényföldrajzi vázlata. – *Földrajzi Értesítő* 2: 234–250.
- BOROS Á. (1959): A Mezőföld növényföldrajza. – In: ÁDÁM L., MAROSI S. & SZILÁRD J. (szerk.), *A Mezőföld természeti földrajza*, Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 365–383.
- CSIKY J., BARÁTH K., BARNA P., CSIKYNÉ RADNAI É., DEME J., SZIGETVÁRI Cs., WIRTH T. & KOVÁCS D. (2020): Pótlások Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlaszához X. – *Kitabelia* 25: 101–106.
- FARKAS G. (szerk.) (1989): *Sárbogárd város története*. – Városi Tanács, Sárbogárd.
- FARKAS S. (szerk.) (1999): *Magyarország védett növényei*. – Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- FREITAG H. & LOMONOSZOVA M. (2006): Typification and identity of *Suaeda crassifolia*, *S. prostrata* and *S. salsa*, three often confused species of *Suaeda* sect. *Brezia* (*Chenopodiaceae*, *Suaedoideae*). – *Willdenowia* 36: 21–36.
- FREITAG H. (2011): Typification of *Salicornia perennans* Willd. and the significance of names by Pallas. – *Willdenowia* 41: 231–237.
- HORVÁTH A. (2002): *A mezőföldi fátlan löszvegetáció términtázati szerveződése*. – Scientia Kiadó, Budapest.
- KEVEY B. (1985): Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez III. – *Botanikai Közlemények* 72: 155–158.
- KEVEY B. (2017): Pótlások Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlaszához IV. – *Kitabelia* 22: 358–382.

- KEVEY B. (2018): Pótlások Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlaszához VII. – *Kitaibelia* 23: 218–237.
- KITAIBEL P. (1945): Iter Baranyense 1799. – In: GOMBOCZ E. (szerk.), *Diaria Itinerum Pauli Kitaibelii I-II*. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, pp. 291–471.
- KITAIBEL P. (2001): Iter slavonicum 1808. – In: LŐKÖS L. (szerk.), *Diaria Itinerum Pauli Kitaibelii III. 1805–1817*. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, pp. 107–193.
- LAMPINEN R. (2001): *New grid system – Atlas Florae Europaeae*. www.luomus.fi/en/new-grid-system-atlas-florae-europaeae (Hozzáférés: 2017.01.25.)
- LENDVAI G., HORVÁTH A. & KEVEY B. (2014): A Mezőföld tatárjuharos tölgyesei (*Aceri tatarici-Quercetum pubescentis-roboris* ZÓLYOMI 1957). – *Botanikai Közlemények* 101: 145–188.
- MÁTÉ L. (1962): Fattyúszerkő fészkelése Rétszilason. – *Aquila* 67–68: 221.
- MILE O. & WALTER J. (2003): A *Suaeda* Forskål ex Scop. (*Chenopodiaceae*) nemzetség Magyarországon. – *Flora Pannonica* 1: 29–43.
- PLANTARIUM (2007–2020): *Orobancha cumana* Wallgr. in: Plantarium: open on-line atlas and key to plants and lichens of Russia and neighbouring countries <https://www.plantarium.ru/page/view/item/25913.html> (Hozzáférés: 2020.09.30.)
- RAKONCZAY Z. (szerk.). (1992): *Sas-hegytől a Kálvária-dombig. Észak-Dunántúl természeti értékei*. – Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- SCHUR F. J. (1866): *Enumeratio plantarum Transsilvaniae*. – Apud G. Braumhuller, Vindobonae.
- SIMON T. (1992): *A magyarországi edényes flóra határozója. Harasztok - Virágos növények*. – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- SZEKRÉNYI B. (1957): A Fejér megyei Sárrét talajai és szikes területeinek kialakulási viszonyai. – *Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet Évkönyve* 3: 66–76.
- SZÉP T. & NAGY K. (2001): Magyarországi UTM kvadrátok térinformatikai adatbázisa a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnél. – *Természetvédelmi Közlemények* 9: 31–37.
- TAKÁCS A. A. & TAKÁCSNÉ KOVÁCS A. (2000): A sárszentágotai Sós-tó vegetációtérképe. – *Botanikai Közlemények* 86–87: 57–66.
- VÁRALLYAI Gy. & SZABOLCS I. (1966): A dunántúli szikesek III. A Mezőföld szikes talajai. – *Agrokémia és Talajtan* 15: 1–42.
- VÖRÖSS L. Zs. (1988): Adatok a Mezőföld flórájának ismeretéhez. – *Botanikai Közlemények* 74–75: 121–125.
- ZÓLYOMI B. (1989): Természetes növénytakaró, 1 : 1 500 000. – In: PÉCSI M. (szerk.), *Magyarország Nemzeti Atlasza*. Kartográfiai Vállalat, Budapest, p. 89.

Beérkezett / received: 2021. 01. 18. • Elfogadva / accepted: 2021. 08. 24.